

**PAPEŽSKÝ TEOLOGICKÝ INSTITUT JANA PAVLA II.
PRO VĚDNÍ OBORY O MANŽELSTVÍ A RODINĚ**

Papežská Lateránská Univerzita v Římě
Akademie Kanonického Práva v Brně

**ETICKÁ DIMENZE KURZŮ
PŘIROZENÉHO PLÁNOVÁNÍ RODIČOVSTVÍ**

Závěrečná práce v kurzu trvalé formace
v oblasti pastorace manželství a rodiny

1. ročník

2017/2018

MIROSLAV A JITKA NOVÁKOVI

Úvod

Když jsme před více než dvaceti lety vstupovali do manželství, měli jsme z přípravy základní informace o přirozeném plánování rodičovství (dále jen PPR) a o tom, že antikoncepce „není v pořádku“. Vzali jsme to jako fakt a rozhodli se to respektovat... ale už během prvních měsíců a let našeho manželství jsme si kladli řadu otázek a nenacházeli jsme nikoho, kdo by nám na ně dokázal dát uspokojivou odpověď. Nerozuměli jsme tomu, proč když církev něco učí, není tu nikdo, kdo by nám poradil, pomohl. Nejbližší lektory jsme nakonec našli cca 120 km daleko.

Zdalo se nám, že síť lektorů by měla být mnohem hustší, protože párů, které potřebují pomoc nebo radu, je hodně. A tak jsme se nakonec rozhodli absolvovat v Lize pár párů školení pro lektory. Zpětně to hodnotíme jako jednu z nejlepších věcí, která se nám mohla v manželství přihodit.

Často se u PPR zdůrazňuje samotná metoda a její spolehlivost. To je samozřejmě velmi důležité. Pro nás, kromě dobrého porozumění symptotermální metodě, byly klíčové dvě věci: díky školení na lektory a studiu literatury jsme konečně porozuměli tomu, PROČ církev učí to, co učí - vše nám najednou začalo dávat smysl... Druhým důležitým momentem bylo, že jsme o všem mohli mluvit s jinými manželskými páry – osobní zkušenost těch, kteří přijali tento způsob života ukazovala, že nejde jen o pěknou teorii, ale že podle učení církve se dá žít...

Po patnácti letech vedení kurzů a poradenství v této oblasti jsme stále hlouběji přesvědčeni, že je potřeba klást důraz nejen na dobrou výuku STM, ale že minimálně stejně důležité je pomoci párům porozumět smyslu učení církve, objevit nádherný Boží plán s mužem a ženou a učit se odpovědné rodičovství chápat jako pozvání ke spolupráci s Bohem – Stvořitelem. Jen tak můžeme manželským párům pomoci žít odpovědné rodičovství jako součást jejich povolání. Pokud porozumí tomu, proč žít právě tímto způsobem, bude pro ně snazší zvládnout náročnější období, která i v této oblasti přicházejí. Encyklika *Humanae vitae* i Jan Pavel II. ve svých katechezích na tento aspekt neoddělitelnosti přirozených metod od etické sféry kladou velký důraz.

Jan Pavel II. říká: „V běžném myšlení se často stává, že „metoda“ oddělená od etické dimenze, která je jí vlastní, je používána čistě funkčním, ba dokonce utilitaristickým způsobem. Je-li „přirozená metoda“ oddělena od etické dimenze, přestává se vnímat, jaký je rozdíl mezi touto a jinými „metodami“ (umělými prostředky). Dochází pak k tomu, že se o ní mluví, jako by se jednalo pouze o jinou formu antikoncepce. Z hlediska autentického učení, vyjádřeného encyklikou *Humanae vitae* je tedy důležitá správná interpretace metody

samotné... především je důležité prohloubení její etické dimenze, v jejímž rámci metoda jako „přirozená“ nabývá význam čestné, „morálně správné“ metody.“¹

Rádi bychom proto zmínili několik témat, která se nám zdají klíčová pro to, abychom páry neučili jakousi „přirozenou antikoncepci“, ale pomáhali pochopit smysl manželství, sexuality a odpovědného rodičovství žitého podle Božího plánu.

I Apoštolát manželských párů

Článek 26 encykliky *Humanae vitae* chápeme jako zakládající listinu Ligy párů. Právě na tuto výzvu Pavla VI. reagoval John Kippley a v roce 1971 založil v USA The Couple to Couple League: „Mezi plody, které zrají z vytrvalého úsilí o věrnost Božímu zákonu, je třeba zvláště ocenit ochotu manželů podělit se o své zkušenosti s jinými manžely. K mnoha jiným podobám povolání laiků k apoštolátu přibyl zvláště cenný způsob: pomoc těm, kteří se nacházejí ve stejné situaci. Manželé naplňují své apoštolské poslání tím, že se stávají průvodci jiných manželů. Mezi všemi formami křesťanského apoštolátu je potřeba tuto cestu považovat za jednu z nejvhodnějších.“²

Patří k jednomu ze základních charismat naší organizace, že lektory jsou manželské páry, které respektují učení církve a žijí podle něj. Samotný fakt, že stojíme před lidmi jako manželé, že svědčíme o tom, o co žijeme, má velkou váhu. Stejně tak podporujeme účastníky kurzů v tom, aby se, pokud je to jen trochu možné, účastnili kurzu jako pár. Ze zpětné vazby, kterou máme, jednoznačně vyplývá, že předávat učení církve o odpovědném rodičovství „pár páru“ je nesmírně důležité z několika důvodů:

Především jde o svědectví vlastního života. Je snáze uvěřitelné, že nejde jen o pěknou teorii nebo nedosažitelný ideál, ale že jsou konkrétní manželé, kteří tak žijí, že učení církve je v praxi uskutečnitelné a přináší mnoho dobrého.

Společná účast na kurzu pomáhá mužům převzít jejich díl odpovědnosti a pochopit, že plodnost není „problémem“ ženy, ale společným darem a společnou odpovědností. Mnohé výzvy spojené s odpovědným rodičovstvím jen velmi obtížně dokáže předat samotná žena – lektorka. Pokud se například mluví o zdrženlivosti v plodném období, má velkou důležitost právě slovo muže.

Zjišťujeme, že pro mnoho párů je obtížné o prožívání intimity a sexuality v jejich vztahu mluvit. Často chybí odvaha pojmenovat některé obtíže nebo zranění - z obavy, že partnera znovu zraní, že si vzájemně neporozumí nebo ze strachu z odmítnutí. Pokud se kurzu

¹ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 556-557.

² PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 26.

účastní muž i žena, je pro ně snazší začít rozhovor na toto téma – je možné mluvit o tom, co společně slyšeli a navázat tím, v čem je to důležité pro jejich vztah, co by si přáli změnit, co je potřeba řešit.

II Zasadit odpovědné rodičovství do kontextu vztahu a povolání manželů

Encyklika *Humanae vitae* připomíná, že oblast odpovědného rodičovství je třeba vidět v širším kontextu: „O otázce porodnosti, jakož i o každé jiné otázce týkající se člověka, nelze uvažovat jen v částečných perspektivách ať biologických a psychologických, nebo demografických a sociologických. Je nezbytné brát v úvahu celého člověka a celé poslání, k němuž je povolán, tedy hlediska přirozená a pozemská, ale též hlediska nadpřirozená a věčná.“³ Pokud se nám na kurzech podaří pomoci porozumět velikosti a kráse povolání k manželství, pak se často páry začnou dívat na přirozené metody ne jako na jediný, církví dovolený způsob, jak mít určitý „plánovaný“ počet dětí, ale porozumí snáze tomu, že tyto metody jim mohou být v určité etapě jejich manželství pomoci, jak žít dobře svoje životní povolání. Pochopí, že smyslem není metoda samotná, ale život podle Božího plánu.

Mluvit pouze o metodě bez širšího kontextu povolání manželů je jako zaměřit se na jeden – byť důležitý – kámen mozaiky. Pokud neukážeme lidem krásu celého obrazu, jen těžko pochopí, proč je tak důležitý tvar, barva a umístění jednoho konkrétního kamínku. Teprve krása obrazu dává smysl a pomáhá pochopit, proč každý z kamínků je tak důležitý. Až když porozumíme tomu, jak nádhernou mozaiku máme – můžeme – jsme povoláni svými životy tvořit, přestaneme litovat námahy a obtíže při práci na jejích jednotlivých částech. Jen celkový pohled na povolání člověka pomůže přijmout pravdu, kterou církev hlásá o odpovědném rodičovství. Bez tohoto pohledu budou manželé učení církve vnímat jen jako negativní a v dnešní době těžko pochopitelný „zákaz“ antikoncepce.

III Povolání k lásce

Dlouho jsme hledali, jakým způsobem uchopit „etickou“ dimenzi kurzu PPR. Ke kurzům Ligy vždy neodmyslitelně patřila, je jejich pevnou součástí od založení organizace. Stále se nám ale zdálo, že učení církve neumíme dobře vysvětlit, předat. Velkou pomocí pro nás bylo učení Jana Pavla II. a vydání *Teologie těla* v českém jazyce v r. 2005.

Nepřestávají nás stále znovu překvapovat velmi pozitivní reakce párů, často i těch, které nepatří mezi praktikující katolíky. Měli jsme obavu, že pro ně bude teologie těla příliš složitá a „zbožná“. Často nám ale právě tyto páry říkají, že je to pro ně naprosto nový pohled na

³ PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 7.

vztah, který je silně zasáhl. Jsme přesvědčeni, že je to proto, že Jan Pavel II. se dotýká zkušenosti člověka i povolání, které Bůh vložil do srdce každého z nás. Bez ohledu na hloubku víry a míru toho, jak je žita, toto učení oslovuje srdce člověka, jako by se rozpomínal a objevoval hlubokou touhu po lásce a zákon, který do jeho srdce vepsal Bůh.

III.1 Člověk stvořený k Božímu obrazu

Když se zaposloucháme do příběhu stvoření, načrtnutého v prvních dvou kapitolách 1. knihy Mojžíšovy, uvědomíme si, že hybnou silou všeho je LÁSKA. Stejně je tomu pokaždé, když Bůh tvoří novou lidskou bytost. Krásnými slovy to vyjadřuje Jan Pavel II.: „Bůh stvořil člověka ke svému obrazu a podobě: z lásky ho povolal k životu a současně ho určil k lásce. Bůh je láska a prožívá sám v sobě tajemství osobního společenství lásky. Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu a udržuje ho ustavičně v bytí, vkládá do lidské přirozenosti také mužské a ženské povolání a zároveň i schopnost a odpovědnost k lásce a společenství. Láska je proto základní a přirozené povolání každého člověka.“⁴

Uvědomujeme si velké obtíže, které dnes mají lidé s porozuměním slovu „láska“, „milovat“. Jan Pavel II. vysvětluje, že podstatou skutečné lásky je DAR sebe sama: „Ve své nejhlubší skutečnosti je láska v podstatě dar...“⁵ A jinde: „Člověk - jak muž, tak žena - je mezi tvory viditelného světa jediný, kterého chtěl Bůh-Stvořitel ‚pro něj samého‘ (srv. *Gaudium et spes*, čl. 24). Je tedy osobou. Být osobou znamená: tíhnout k sebeuskutečnění... K tomu může dojít jen ‚opravdovým darováním sebe samého‘. Vzorem takového chápání osoby je sám Bůh jako Trojice, jako společenství Osob. Tvrzení, že člověk je stvořen podle obrazu a podoby tohoto Boha, znamená též, že člověk je povolán být zde ‚pro‘ jiné, stát se ‚darem“.⁶

Benedikt XVI. k tomu poznamenává: „...myšlenka, že člověk je v jistém smyslu nekompletní a bytostně zaměřen k tomu, aby v druhém našel doplňující část pro svou celistvost, tedy myšlenka, že člověk se může stát kompletním jedině ve společenství s druhým pohlavím, je zde nepochybně přítomna.“⁷ Žena se stává darem pro muže a muž se stává darem pro ženu... jeden druhého dostávají „darem“ od Boha, jako „pomoc“, aby mohli uskutečnit svoje lidství.

Je tolik důležitých momentů, které můžeme objevit v biblické zprávě o stvoření člověka a ve výkladu, který k tomuto textu dává Jan Pavel II. Pokud ale máme omezený prostor kurzu,

⁴ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 11.

⁵ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 14.

⁶ JAN PAVEL II., *Mullieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992, čl. 7.

⁷ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, Paulínky, Praha 2006, čl. 11.

jehož hlavní náplní je PPR, je možné zdůraznit jen několik klíčových myšlenek. Důležité momenty pro zasazení odpovědného rodičovství do širších souvislostí jsou:

- to, co Bůh stvořil, je dobré (a stvoření člověka jako muže a ženy je dokonce velmi dobré...) - včetně rozdílnosti mezi mužem a ženou, tělesnosti, daru sexuality

- stvoření „k Božímu obrazu a podobě“ - podstatným rysem této „podobnosti“ je schopnost žít ve vztahu, ve společenství lásky s druhou osobou, manželství se stává ikonou lásky uvnitř Trojice, lásky tak velké, že může dát vzniknout novému životu. „Obrazu monoteistického Boha odpovídá monogamní manželství... způsob, jakým miluje Bůh, se stává mírou lidské lásky.“⁸

- podstatou této lásky je dar sebe sama druhému

- tato láska je základním povoláním člověka, bez ní lidskému životu chybí smysl^{9,10}. Cesty, jak toto povolání k lásce uskutečnit, jsou dvě: manželství a zasvěcený život.

III.2 Tvrdość srdce

Když mluvíme o stvoření muže a ženy a o jejich povolání k sebedarující lásce, které Bůh vepsal do srdce každého člověka, mnozí si uvědomují, že realita života, kterou prožívají a kterou vidí ve společnosti, je často velmi odlišná.

Láska bez svobody není možná. Stejně jako první lidé v ráji, i každý z nás dostává svobodu Boží plán přijmout nebo odmítnout.

Jan Pavel II. charakterizuje podstatu prvotního hříchu jako omítnutí „daru“. Člověk odmítá Boží lásku, přestává očekávat Boží obdarování a zmocňuje se plodu ze stromu poznání dobrého a zlého. Hřích zraňuje srdce člověka. Tato logika se přenáší i do vztahu mezi mužem a ženou: člověk si uvědomuje, že nemusí být „darem lásky“ a očekávat „dar lásky“ druhého, ale že logiku daru může odmítnout a může se druhého „zmocnit“, „využít“ ho k uspokojení svých potřeb a tužeb.¹¹ Partner jako by přestával být osobou a stával se „věcí“: „Druhá osoba už není subjektem, kterému se dáváme a který přijímáme, ale objektem, kterého se zmocňujeme, abychom ukojili svůj instinkt... sexualita se ze struktury společenství snadno změnila na strukturu ovládnutí“¹²

⁸ BENEDIKT XVI., *Deus c aritas est*, Paulínky, Praha 2006, čl. 11.

⁹ srv. „Člověk může sám sebe plně nalézt jen v upřímném darování sebe samého.“ Konstituce *Gaudium et spes*, čl. 24, *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

¹⁰ srv. „Člověk nemůže žít bez lásky. Je sám sobě nepochopitelnou bytostí a jeho životu chybí smysl, nepoznává-li lásku, nesetká-li se s ní, nezakusí-li ji, neosvojí-li si ji a nemá-li na ní živou účast.“ JAN PAVEL II., *Redemptor hominis*, Zvon, Praha 1996, čl. 10.

¹¹ srv. JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 133-134.

¹² srv. L. MELINA, *Kultúra rodiny, reč lásky*, Don Bosco, Bratislava 2014, str. 73-74.

„Oběma se otevřely oči: poznali, že jsou nazí. Spletli tedy fíkové listy a přepásali se jimi“¹³ „To je první věta jahvistického vyprávění, která se vztahuje na ‚situaci‘ člověka po hříchu a ukazuje nový stav lidské přirozenosti. Nenaznačuje snad tato věta také počátek ‚žádostivosti‘ v lidském srdci?“¹⁴

Ani realita hříchu však nedokáže zničit Boží plán, který zůstává vepsán v lidském srdci. Hřích nezpůsobil, že „Boží obraz a podoba v lidské bytosti, jak muže, tak ženy, byly hříchem zničeny... ale, že tato podoba byla ‚zatemněna‘ a v jistém smyslu ‚uměněna‘.“¹⁵

Je potřebné pomoci manželům pochopit tuto realitu našeho života: krása Božího povolání a touha po lásce vepsaná v srdci každého z nás – a přesto často velké těžkosti toto povolání uskutečňovat. Pokušení „zpředmětnění“ druhého, pokušení chovat se k němu spíš jako k tomu, kdo má naplňovat mé potřeby, touhy a očekávání než jako k člověku, kterého chci milovat sebedarující láskou. Mladé páry díky zamilovanosti, kterou prožívají často tuto „tvrdost srdce“, která je důsledkem zranění, způsobeného prvotním hříchem, nedokáží vidět nebo ji velmi podceňují. Je nesmírně potřebné zpytování svědomí, snaha objevovat tyto sklony k sobectví ve svém srdci a neustálý „boj“ o sebedarující lásku. Tento boj se odehrává v srdci každého z nás - mohli bychom se svatým Pavlem říci: „Chtít dobro, to dokážu, ale vykonat už ne. Vždyť nečiním dobro, které chci, nýbrž zlo, které nechci... Jak ubohý jsem to člověk! Kdo mě vysvobodí z tohoto těla smrti?“¹⁶

III.3 Milost vykoupení

Naději přináší poslední verš sedmé kapitoly: „Jedině Bohu buď dík skrze Ježíše Krista, Pána našeho!“¹⁷ Realita, ve které žijeme, není dána jen Božím povoláním k lásce a velkými obtížemi v uskutečňování tohoto povolání, tvrdostí našeho srdce, kterou způsobil hřích. Nesmírně důležitá je milost vykoupení, kterou nám přináší Ježíš Kristus: „Vykoupení vrací v jistém smyslu až k samému počátku dobro, které bylo podstatně „zmenšeno“ hříchem a jeho dědictvím v dějinách člověka.“¹⁸

„Kristus obnovuje plán, který Stvořitel na počátku vepsal do srdce muže a ženy, a daruje jim při slavení svátosti manželství „nové srdce“. Tak mohou manželé nejen překonat „tvrdost srdce“, ale také a především mohou mít účast na plné dokonalé lásce Krista.“¹⁹

¹³ Gn 3, 7

¹⁴ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulinky, Praha 2005, str. 134.

¹⁵ JAN PAVEL II., *Mullieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992, čl. 9.

¹⁶ Řím 7, 18-19.24

¹⁷ Řím 7, 25

¹⁸ JAN PAVEL II., *Mullieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992, čl. 11.

¹⁹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 20.

IV Svátost manželství

Dobře porozumět významu a milosti svátosti manželství znamená porozumět konkrétní cestě, na kterou se muž a žena vydávají. Motivem vydat se na cestu by mělo být Boží povolání a cílem nebe. Ježíš nikomu z nás neslibil, že půjde o pohodlnou procházku, naopak o této cestě řekl: „Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu, a málokdo ji nalézá.“²⁰ V kontextu této cesty má své místo i odpovědné rodičovství. I z tohoto důvodu je zřejmé, že skutečně odpovědný přístup k rodičovství klade na pár často nemalé nároky.

Tři otázky kněze bezprostředně předcházející uzavření manželství jako by se odvolávaly na povolání člověka „milovat, jako miluje Bůh“²¹, milovat láskou která je svobodná, upřímná, věrná a plodná. Kněz čeká na ujištění snoubenců, že právě touto láskou chtějí milovat jeden druhého.

Slova manželského slibu vyjadřují vzájemný, úplný dar sebe sama a přijetí daru druhé osoby: „Já, (...), ODEVZDÁVÁM SE tobě, (...), a PŘIJÍMÁM TĚ za manžela / manželku. Slibuji, že ti zachovám lásku, úctu a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do smrti. K tomu ať mi pomáhá Bůh.“²²

Bez poslední věty by manželský slib pro člověka zasaženého hříchem nebyl uskutečnitelný. Jen důvěra v Boží pomoc může dát snoubencům odvahu darovat se druhému navždy. „Manželství – manželství jako svátost – je smlouva osob uzavřená v lásce. A lásku může prohlubovat a chránit jedině Láska, ta Láska, která je nám ‚vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán‘ (Řím 5,5).“²³

V Sexualita chápána jako „řeč těla“

„Manželství se jako svátost uzavírá prostřednictvím slova, jež je svátostným znamením kvůli svému obsahu... Nicméně toto svátostné slovo je samo o sobě pouze znamením uskutečnění manželství... Vždyť sama slova ‚přijímám tě za manželku – za manžela‘ nejen odkazují na danou skutečnost, ale mohou být naplněna jen skrze manželské pohlavní spojení... Přecházíme tedy od slov, kterými muž a žena vyjadřují svou ochotu stát se ‚jedním tělem‘ podle pravdy stanovené v tajemství stvoření, ke skutečnosti, která těmto slovům odpovídá.“²⁴

„Přijímám tě a odevzdávám se ti“ - to, co zaznívá ve slovech manželského slibu, vyjadřují manželé „řečí těla“ ve chvíli intimního spojení. Tyto chvíle jsou potvrzením a obnovou manželského slibu beze slov. Je tu ale jedna velmi důležitá podmínka: manželé

²⁰ Mt 7, 14

²¹ srv. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, Paulínky, Praha 2006, čl. 11.

²² srv. *Svatební obřady* <http://snoubenci.asczech.cz/?a=1&b=102&id=1737> (26.5.2018).

²³ JAN PAVEL II., *List rodinám Gratissimam sane*, Česká biskupská konference, Praha 1994, čl. 7.

²⁴ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 470-471.

sami nejsou autory „řeči těla“, tím je Bůh - je nutné respektovat pravdu stanovenou Stvořitelem, jinak se „řeč těla“ stane lží. Pravda „řeči těla“ se tedy stává měřítkem toho, co je v oblasti sexuality správné a dobré. Toto kritérium „pravdivosti“ nám pomáhá chápat, co je špatného na různých formách sexuálního chování (masturbace, mimomanželský sex, použití antikoncepce ...). „Jestliže lidská bytost – muž a žena... dává svému chování význam shodný se základní pravdou řeči těla, pak také ona sama ‚je v pravdě‘. V opačném případě se dopouští lži a falšuje řeč těla.“²⁵

„Můžeme tedy říci, že pro manželství jako svátost je podstatná ‚řeč těla‘ znovu čtená v pravdě. Právě jejím prostřednictvím se totiž utváří svátostné znamení.“²⁶

V.1 Encyklika *Humanae vitae*, dva významy manželského styku

Jaká je tedy pravda a význam „řeči těla“? Encyklika *Humanae vitae*, na kterou se Jan Pavel II. v závěru svých katechezí odvolává, říká: „Tato... nauka je založena na Bohem ustanoveném nerozlučném spojení obou významů manželského styku, totiž pro jednotu v lásce a pro plodnost. Vzájemné propojení obou významů nesmí člověk svévolně narušit. V souladu se zákony vepsanými do samotné přirozenosti muže a ženy manželský styk svou vnitřní povahou manžela a manželku spojuje nejužším poutem a současně je činí způsobilými dát vznik novému životu. Při zachování obou podstatných skutečností, to znamená významu pro jednotu v lásce a pro plodnost, je manželský styk projevem vzájemné a pravé lásky a směřuje k rodičovství.“²⁷

Dál encyklika připomíná: „Když tedy někdo užívá tohoto Božího daru a přitom třeba i jen částečně maří jeho význam a účel, jedná proti přirozenosti muže a ženy a proti jejich nejintimnějšímu vztahu, a tudíž se vzpírá také Božímu záměru a jeho svatě vůli.“²⁸

Pokud v „řeči těla“ nezůstanou zachovány oba významy – jednotu v lásce a plodnost - nebude vyjadřovat pravdu vzájemného, úplného sebedarování, ale stane se vzájemnou lží.

V.2 Plodnost

Většina párů rozumí tomu, že antikoncepční metody, jejichž mechanismus účinku zahrnuje i zabránění vývoje nově počatého lidského života v prvních týdnech jeho existence (týká se to všech typů hormonální antikoncepce a nitroděložních tělísek), jsou velkým zlem. Stejně tak jsou ochotni přijmout, že nejsou dobré ani metody, které poškozují zdraví.

²⁵ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 483.

²⁶ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 477.

²⁷ PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 12.

²⁸ PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 13.

Naše argumentace ale musí jít ještě dál a nezůstávat jen u nežádoucích a postfertilizačních účinků mnohých typů antikoncepce. V tomto směru bývá pro manžele asi nejobtížnější pochopit, co církvi „vadí“ na kondomu nebo přerušovaném styku, když „nikomu neubližují“. Nestačí poukazovat na nižší spolehlivost nebo malou „uživatelskou příjemnost“ těchto metod. Hlavní problém je jinde. I kdyby antikoncepce byla skutečně „antikoncepcí“ v pravém smyslu toho slova (tzn. „pouze“ by bránila otěhotnění a nezasahovala by lidský život v počátečních fázích jeho vývoje), neměla by negativní dopad na zdraví ženy, zajišťovala by uživatelský komfort a vysokou míru spolehlivosti, stále by zůstávala „vnitřně špatnou“²⁹.

Podstata zla antikoncepce spočívá v manipulaci se sexualitou a jejím významem a v pokřivení pravdy manželské lásky, jak vysvětluje Jan Pavel II.: „Lze říci, že v případě umělého oddělení těchto dvou významů sice dochází v manželském styku ke skutečnému tělesnému spojení, ale to neodpovídá vnitřní pravdě a důstojnosti osobního společenství: *communio personarum*. Takové společenství totiž vyžaduje, aby „řeč těla“ byla vzájemně vyjádřena v celé pravdě svého významu. Chybí-li tato pravda, nemůže být řeč ani o pravdě sebeovládání ani o pravdě vzájemného darování a vzájemného přijetí sebe na straně osoby. Toto porušení vnitřního řádu manželského společenství, které svými kořeny sahá až do řádu samé osoby, představuje podstatu antikoncepčního aktu.“³⁰

Podobně je rozdíl mezi antikoncepcí a přirozenými metodami vyjádřen v exhortaci *Familiaris consortio*: „Když manželé antikoncepcí odtrhnou od sebe tyto dva významy, které vepsal Stvořitel do samotné přirozenosti muže a ženy a do dynamiky jejich pohlavního spojení, podrobují Boží plán své libovůli. „Manipulují“ s lidskou sexualitou a snižují ji, a tím i sebe a svého partnera – protože odnímají sexualitě charakter úplného sebeodevzdání. Zatímco pohlavní spojení celou svou povahou vyjadřuje bezvýhradné vzájemné sebedarování manželů, stává se z něho antikoncepcí projev objektivně opačný, sebedarování neúplné. Tak přistupuje k odmítnutí otevřenosti pro život také zfalšování vnitřní pravdy manželské lásky, která je povolána k sebeodevzdání celé osoby. Když naproti tomu manželé tím, že se přizpůsobují obdobím neplodnosti, respektují spojitost mezi stykem a plozením, jež jsou v lidské sexualitě neoddělitelné, podřizují se Božímu plánu a „užívají“ sexuality v její původní dynamice, jakou je úplné sebeodevzdání, bez manipulování a znetvoření... Jde

²⁹ „Jsou-li některé skutky vnitřně špatné, dobrý úmysl nebo zvláštní okolnosti mohou sice zmírnit jejich špatnost, ale nemohou ji odstranit; existují skutky "nenapravitelně" špatné, špatné samy o sobě a nezaměřitelné k Bohu ani k dobru člověka... Proto také okolnosti či úmysly nebudou nikdy moci přeměnit skutek, který je svým předmětem vnitřně hanebný, ve skutek "subjektivně" čestný a obhajitelný pro svou volbu.“ JAN PAVEL II., *Veritatis splendor*, Zvon, Praha 1994, čl. 81.

³⁰ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 550.

o rozdíl větší a hlubší, než se obyčejně myslí, neboť je spjat se dvěma vzájemně se vylučujícími představami o osobě a lidské sexualitě.“³¹

V.3 Jednota v lásce

Někdy se velmi zjednodušeně mluví o encyklice *Humanae vitae* jako o encyklice, která „zakázala antikoncepci“. Encyklika ale „pouze“ připomíná pravdu o člověku, o lásce mezi mužem a ženou a významu sexuality a vyzývá člověka, aby Boží stvořitelský záměr respektoval. Encyklika připomíná, že je potřebné „zachovat obě podstatné skutečnosti“, oba významy manželského styku. Kromě odmítnutí antikoncepce je také potřebné položit si otázku: „Jakým způsobem manželé mohou odmítat vzájemnou sebedarující lásku, sjednocující význam manželského styku?“ Odpověď dává Jan Pavel II., když mluví o „předmětnění“ člověka a o cizoložství spáchaném v srdci.

„Musíme si uvědomit, že onen dar může v lidském srdci přestat být nezištný. Člověk se může pro druhého stát předmětem k použití. Tím je nejvíce ohrožena naše civilizace, především civilizace materiálně bohatého světa. Tehdy se totiž místo nezištného zalíbení v lidském srdci objevuje touha přivlastnit si druhého a použít ho. Taková touha je nebezpečím nejen pro druhého, ale především pro onoho člověka, který jí podléhá. Člověk totiž sám v sobě ničí schopnost bytí darem, ničí v sobě schopnost existence podle pravidla: ‚být více člověkem‘, a naopak podléhá touze žít podle pravidla: ‚mít stále více‘ - mít více zážitků, více dojmů, více potěšení, co nejméně skutečných hodnot, co nejméně tvůrčího utrpení pro dobro, co nejméně připravenosti k obětování se pro dobro a krásu lidství, co nejméně účasti na Vykoupení.“³²

„Jde o touhu vzniklou v ovzduší manželské lásky, která působí, aby na ženino „upřímné darování sebe“ muž odpovídal stejným sebedarováním, které vztah završí. Jenom na základě této zásady mohou oba, a zvláště žena, „nalézt sebe“ jako opravdová „jednota dvou“ ve shodě s důstojností osoby. Manželské spojení vyžaduje dokonalé zachování skutečné a přirozené osobní subjektivity obou. Žena se nesmí stát „předmětem“ „vlády“ a „vlastnictví“ muže.“³³

John Kippley říká snoubencům: „Manželský akt symbolizuje váš závazek a jednotu vašeho vztahu. Jedním z jeho cílů je další upevňování vzájemných vazeb a lásky jednoho k druhému. Váš manželský styk však nesmí být v rozporu s tím, jak spolu zacházíte jinak v každodenním životě – jak jeden druhému pomáháte v domácnosti, jak spolu mluvíte, jak se podporujete v péči o děti a v jejich výchově. Váš ‚sociální styk‘ a váš intimní styk mají být

³¹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 32.

³² JAN PAVEL II., *Meditace na téma nezištný dar*, 1994, čl. 4.

³³ JAN PAVEL II., *Mullieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992, čl. 10.

odrazem téže lásky, slíbené při svatbě. Váš pohlavní styk bude skutečným aktem sebedarování a čestným potvrzením manželského slibu do té míry, do jaké bude celé vaše manželství odrazem sebedarující lásky slibované při svatbě.³⁴

PPR není „samospasitelné“. Není to tak, že všechny páry, které nepoužívají antikoncepci, mají v této oblasti „splněno“. Laťka je nastavena opravdu vysoko, je potřeba zachovat oba významy. Myslíme, že na tento aspekt se bohužel často zapomíná a zůstává se pouze u vysvětlení, co je špatného na antikoncepci. Ale tak jako antikoncepce ničí skutečnou manželskou lásku, podobně ji ničí a rozvrací postoj srdce, které chce brát a nikoli dávat, uspokojit svoje potřeby a touhy a předpokládat, že mi druhý bude k dispozici. Zdá se nám, že právě zde se dostáváme ke kořeni těžkostí, které mnohé páry prožívají ve svém intimním životě.

„Jestliže manžel a manželka čtou tuto ‚řeč‘ v plné pravdě osoby a lásky, dospívají ke stále hlubšímu přesvědčení, že hranici jejich náležitosti tvoří vzájemný dar, v němž se láska odhaluje ‚silná jako smrt‘, tj. dospívá takřkajíc až k posledním hranicím ‚řeči těla‘, aby překonala i tyto hranice. Pravda vnitřní lásky a pravda vzájemného darování v jistém smyslu stále volají manžela a manželku, aby dospěli k tomu, co tvoří samotné jádro daru osoby osobě.“³⁵

V.4 Norma Humanae vitae vyplývá z přirozeného zákona

V diskusích okolo „přirozenosti“ přirozených metod je hodně zmatku. Slovo „přirozené“ neznamena ani „přírodní“ ani „to, co se mi právě přirozeně chce“, ale odkazuje na přirozený zákon, vložený Stvořitelem do srdce každého člověka: „Norma encykliky Humanae vitae se týká všech lidí, poněvadž je to norma přirozeného zákona a má základ ve shodě s lidským rozumem (rozumí se, když hledá pravdu).“³⁶

„Církev ve svém učení jasně rozlišuje dvě morálně odlišné skutečnosti: na jedné straně *antikoncepci* (tj. vědomou a úmyslnou zábranu početí, jejímž principem je zásah do plodnosti) a na straně druhé *abstineneci* od pohlavního styku, a to jak trvalou, tak periodickou, tedy PPR. Jinými slovy: církev učí, že veškerá antikoncepce (‚přírodní‘ i ‚umělá‘) je špatná, a že PPR není antikoncepce..., protože abstinence není antikoncepce. Používat pro PPR pojem ‚přirozená antikoncepce‘ je proto zavádějící.“³⁷

³⁴ J. F. KIPPLEY, *Manželství je natrvalo*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2001, str. 65-66.

³⁵ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 513.

³⁶ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 537.

³⁷ K. SKOČOVSKÝ, *Katolická církev & antikoncepce*, Liga pár páru ČR 2012, str. 3-4.

Ve svých katechezích k tomuto tématu Jan Pavel II. poznamenává: „ctnostný charakter chování... není ani tak určován věrností nějakému neosobnímu ‚přirozenému zákonu‘, nýbrž Stvořiteli – osobě, zdroji a Pánu řádu, který se projevuje v takovém zákoně.“³⁸

VI Vysvětlení pojmu „odpovědné rodičovství“

Odpovědné rodičovství je dnes chápáno ve velmi posunutém významu. Je často spojováno s rozhodnutím „naplánovat si“ dítě nebo se ztotožňuje s „odpovědným“ používáním antikoncepce. Je velmi důležité na kurzech vysvětlit význam tohoto termínu v učení církve. Jan Pavel II. říká: „Odpovědným nazýváme to otcovství a mateřství, které odpovídá osobní důstojnosti manželů jako rodičů, pravdě jejich osoby a manželského styku.“³⁹

Když mluví o odpovědném rodičovství II. vatikánský koncil, definuje ho takto: „Plněním úkolu dávat život a vychovávat se manželé stávají spolupracovníky Boha Stvořitele. Před Bohem mají společně hledat správnou velikost rodiny: přihlédnou k dobru vlastnímu i k dobru svých dětí, uváží hmotné i duchovní podmínky doby a své situace, budou mít na zřeteli dobro rodiny, společnosti i církve.“⁴⁰

Encyklika *Humanae vitae* zmiňuje různé aspekty odpovědného rodičovství a připomíná, že také vyžaduje, aby manželé uznávali svoje povinnosti vůči Bohu, vůči sobě navzájem, vůči rodině i vůči lidské společnosti a respektovali správnou hierarchii hodnot.⁴¹

Je dobré vysvětlit, že učení církve nespočívá v rovnici „čím víc dětí, tím lepší katolíci“. Odpovědnost za velikost rodiny mají manželé, jsou to oni, kdo jsou povoláni zvážit svoji konkrétní situaci a rozhodnout se, jestli v tuto chvíli je „odpovědné“ přijmout další dítě. Odpovědné rodičovství může znamenat buď přijetí většího počtu dětí - velkodušně a po zralé úvaze – nebo, pokud manželé mají „vážné důvody“, zůstat u stávající velikosti rodiny. V tom případě existuje konkrétní pomoc: zdrženlivost v plodných dnech.⁴²

Manželé nesmí zapomínat, že nejsou „dárci života“, ale spolupracovníky tohoto Dárce. Že v této oblasti potřebují mnoho pokory a mnoho důvěry, protože naše plány nemusí být

³⁸ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 554.

³⁹ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 568.

⁴⁰ Doslova: „Manželé vědí, že plněním úkolu dávat život a vychovávat – což je třeba považovat za jejich vlastní poslání – se stávají spolupracovníky lásky Boha stvořitele a jakoby jejími tlumočníky. Proto budou plnit svůj úkol s lidskou a křesťanskou odpovědností. S vnímavou uctivostí vůči Bohu si vytvoří společnou dohodu a úsilím správný úsudek. Přitom přihlédnou jak k vlastnímu dobru, tak k dobru svých dětí, ať již narozených nebo v budoucnu předvídaných; uváží též hmotné i duchovní podmínky doby a své situace a budou mít konečně zřetel i na dobro rodinného společenství, světské společnosti a církve.“ Konstituce *Gaudium et spes*, čl. 50, *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

⁴¹ srv. Pavel VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 10.

⁴² tamtéž

vždy stejné jako plány Boží. Tak jako ve všech oblastech svého života, i v oblasti velikosti rodiny by měli hledat Boží vůli. Někdy nezbyvá než přijmout, že situace je jiná, než jsme si „naplánovali“ - ať už ve chvíli, kdy se otěhotnět nedaří, nebo kdy nás těhotenství překvapí...

Dnes, v době, kdy jsme zvyklí mít vše naplánováno do posledního detailu, jsou mnozí přesvědčeni, že tento přístup je dobré mít i v oblasti plánování rodiny. Jako by tíha rozhodnutí ležela jen na nich. Pak přichází většinou strach: co když naše plány nevyjdou? A je to logické, protože stoprocentní metodu (kromě úplné abstinence) k dispozici nemáme...

Je velmi osvobozující, pokud manželé přijmou „pouze“ svůj díl odpovědnosti. Ta může při „vážných důvodech“ spočívat v pečlivém sledování cyklu a v přijetí zdrženlivosti v plodných dnech. Přesto je ale úžasné, pokud Bohu v modlitbě dokáží svěřit svoje plány a vyjádří ochotu přijmout ten jeho. Přáli bychom si, aby si právě tento vnitřní postoj dokázaly páry osvojit, protože zbavuje strachu a přináší velkou vnitřní svobodu.

„Samo otcovství a mateřství představují mimořádné potvrzení lásky a umožňují odhalit její původní rozsah a hloubku. To se však neděje automaticky. Je to spíš úkol, který byl svěřen oběma: manželovi i manželce. Otcovství a mateřství jsou v jejich životě natolik vznešenou „novinkou“ a bohatstvím, že k nim mohou přistupovat jen „na kolenou“.⁴³

VII Zdrženlivost

Nutnou součástí odpovědného rodičovství, pokud manželé miminko neplánují, je zdrženlivost. Pro mnohé největší nevýhoda PPR, pro další důvod proč považují PPR za „nepřirozené“ („nemůžeme být spolu, když po tom nejvíc toužíme“). I přes náročnost a nemalé obtíže, které jsou s periodickou zdrženlivostí často spojeny, přináší zdrženlivost do vztahu mnoho pozitivních prvků.

Je dobré si uvědomit, že v manželském životě se objeví občas situace, kdy je zdrženlivost potřebná – nejen kvůli PPR (služební cesta, nemoc, šestinedělí,...). Schopnost sebeovládání musí být tedy manželům vlastní, protože se nejednou ocitnou v situaci, kdy pohlavní styk nebude po určitou dobu možný. Bez schopnosti sebeovládání by pro ně v takové situaci neexistovalo dobré řešení.

VII.1 Dimenze svobody daru

Jak cenná a zásadní v kontextu pravdivé „řeči těla“ je zdrženlivost a schopnost sebeovládání, vysvětluje Jan Pavel II.: „Člověk je právě proto osoba, že je nad sebou pánem a že se ovládá. Poněvadž je totiž pánem nad sebou, může „dát“ sám sebe druhému. Toto je

⁴³ JAN PAVEL II., *List rodinám Gratissimam sane*, Česká biskupská konference, Praha 1994, čl. 7.

dimenze – dimenze svobody daru – která se stává podstatnou a rozhodující pro onu „řeč těla“, kterou se muž a žena vzájemně vyjadřují v manželském sjednocení.“⁴⁴ „Samo poznání ‚rytmů plodnosti‘ ještě nevytváří onu svobodu daru, jež je svou povahou vysloveně duchovní a závisí na vnitřní zralosti člověka. Tato svoboda předpokládá takovou schopnost řídit smyslové a emotivní reakce, aby bylo možné darování sebe druhému ‚já‘ na základě zralého ovládnutí svého ‚já‘ v jeho tělesné a emoční subjektivitě.“⁴⁵

Mnoho párů mluví o tom, že zažívají ve svém vztahu velký rozpor mezi touhou vyjádřit si lásku a zdrženlivostí v plodné době. Pro další páry se PPR stane z těchto důvodů neakceptovatelným. „Pavel VI. potvrzuje, že tu není žádný ‚rozpor‘, nýbrž pouze ‚náročnost‘ spojená s celou vnitřní situací ‚člověka žádostivosti‘.“⁴⁶ „Náročnost vyplývá z faktu, že síla lásky je ‚vstřípena‘ do člověka ohrožovaného žádostivostí... která deformuje pravdu ‚řeči těla‘.“⁴⁷ Řešením není odmítnout zdrženlivost a sebeovládání jako něco nereálného, co zabíjí „spontánnost“ vzájemného vyjádření lásky, ale vydat se na cestu vnitřního očišťování a dozrávání lásky. Je to cesta od „člověka žádostivosti“ k člověku, který žije z milosti vykoupění. Je to přesně ta úzká a strmá stezka, o které mluví Ježíš.⁴⁸

„Často se má za to, že zdrženlivost vyvolává vnitřní napětí, kterého se člověk musí zbavit... zdrženlivost, chápaná integrálně, je spíše jedinou cestou, která osvobozuje člověka od takových napětí. Neznamená nic jiného než úsilí, které směřuje k tomu, aby vyjádřilo „řeč těla“ nejen v pravdě, nýbrž i v autentickém bohatství „projevů náklonnosti“.“⁴⁹

VII.2 Tvořivá zdrženlivost⁵⁰

Je několik věcí, které mohou párům pomoci zvládat zdrženlivost v plodných dnech. Některé z nich jsou tak důležité, že bychom je rádi zmínili.

Závazné rozhodnutí: je důležité být celou svou bytostí přesvědčen, že toto rozhodnutí je správné. Je zásadní, aby to bylo rozhodnutí společné, aby si muž a žena mohli být vzájemně oporou. Toto rozhodnutí také zahrnuje vyhýbat se všemu, co oslabuje naši vůli – ať už jde o alkohol, nevhodné filmy ap.

Duchovní a citová blízkost: zvláště v období zdrženlivosti si často manželé mají příležitost uvědomit, že jejich vztah zahrnuje nejen rovinu tělesnou, ale i duševní a citovou.

⁴⁴ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 550.

⁴⁵ tamtéž, str. 573.

⁴⁶ tamtéž, str. 566.

⁴⁷ tamtéž, str. 562.

⁴⁸ srv. Mt 7, 14

⁴⁹ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 568.

⁵⁰ zpracováno dle O. & S. STAUDTOVI, *Tvořivá zdrženlivost*, Liga pár páru ČR, 2002

Velký problém mají páry, kde byl vztah do větší či menší míry redukován na rovinu tělesnou: „Při používání PPR se taková situace obnaží. Jestliže váš dosavadní vztah závisel jen na občasném pohlavním styku, zjistíte najednou v plodné fázi, že je mezi vámi prázdno. Co teď?!”⁵¹ Tato situace může manžele svádět k interpretaci, že PPR ničí jejich manželství. Ve skutečnosti je to ale velká výzva rozvíjet právě duchovní a citovou rovinu vztahu. Nezapomínat na společnou modlitbu nebo duchovní četbu, mši svatou. Podobné to je s rozvojem citové blízkosti – je dobré umět si najít čas na to být spolu, na rozhovor, na pěkný večer ve dvou. Manželé Staudtovi k tomu dodávají: „Pán Bůh nám dal dar plození spojením našich odlišných, ale vzájemně se doplňujících těl. Nemohlo by duchovní spojení manželů – společná modlitba – být stejně plodné duchovním způsobem? Věříme, že ano.”⁵²

Tělesná komunikace: Zdrženlivost neznamená, že se v plodných dnech na 14 dnů manželé odstěhují, přinejmenším do vedlejší místnosti, nebo se budou jeden druhému velkým obloukem vyhýbat. „Člověk potřebuje tělesný kontakt s lidmi, které má rád. Ale tělesný kontakt nemusí vždy vést k pohlavnímu styku. Až pochopíte, že držet se za ruce, kolem ramen, pohlazení a platonické objetí jsou způsoby vyznání lásky, ale nemusí být vždycky pozváním do ložnice, ušli jste velký kus cesty k prospěšnému zvládnutí periodické zdrženlivosti.”⁵³

PPR je výzvou budovat vztah na všech jeho rovinách. Je možné říci, že je to příliš náročné a že PPR naše manželství ničí. Pokud ale tuto výzvu manželé přijmou, přestože to není snadné a je třeba překonat vnitřní lenost do vztahu víc investovat, může to velmi pomoci v budování a růstu vzájemné lásky. Pokud bychom to chtěli vyjádřit řečí Jana Pavla II., pak bychom mohli říci, že manželé každý den hledají stále nové možnosti, jak být darem jeden pro druhého způsobem, který je v tu chvíli právě možný... Mnohé páry potvrzují, že investice do vztahu v období zdrženlivosti se mnohonásobně vrací v době, kdy mohou být spolu. Je to proto, řeč těla je v souladu s pravdou jejich vztahu, že láska, kterou si pár vyjadřuje v intimních chvílích, je toutéž láskou, kterou se snaží žít v každodenním životě.

VIII Princip graduality

Církev je realistická, ví, že mnoho párů má velké těžkosti se zachováním tohoto učení. Je to realita, se kterou se na kurzech, přednáškách a v poradenství setkáváme velmi často. „Jako matka stojí církev po boku mnoha manželským dvojicím, které mají těžkosti v tomto důležitém bodě mravního života. Velmi dobře zná jejich postavení, které je často

⁵¹ tamtéž, str. 2

⁵² tamtéž, str. 4

⁵³ tamtéž, str. 4-5

tíživé a mnohdy je skutečnou trýzní, vzhledem k mnohonásobným těžkostem osobním a společenským. Ví, že mnoho manželských dvojic nemá zde obtíže pouze v konání, nýbrž přímo v chápání hodnot, o které jde u této mravní normy."⁵⁴ Pavel VI. dokonce říká, že „zachovávání těchto etických norem se neobejde bez obětí, někdy i heroických.“⁵⁵

Mnozí tváří v tvář této realitě navrhují „snížit laťku“ a nezatěžovat manžele, jejichž život je často i tak velmi náročný, dalšími, z jejich pohledu neúnosnými břemeny, a nechat na svědomí každého páru, jak se rozhodnou tuto věc řešit. Zdá se nám, že tady se objevuje stejné pokušení, jakému čelili první lidé v ráji: sami si určovat, co je dobré a co zlé. My sami však nejsme „autory“ pravdy o člověku, tím je Stvořitel. Člověk má svobodu, která spočívá v možnosti pravdu přijmout nebo odmítnout. Jen jedna z těchto cest ale vede ke skutečnému štěstí a dobru člověka. Jan Pavel II. k tomu poznamenává: „Kdo si myslí, že koncil a encyklika neberou dostatečně v úvahu obtíže přítomné v konkrétním životě, nechápe pastorační starost, která byla u vzniku těchto dokumentů. Pastorační starost znamená hledání skutečného dobra člověka, rozvoj hodnot, které Bůh vtiskl do jeho osoby. To znamená uskutečňování toho ‚pravidla pochopení‘, jež směřuje ke stále jasnějšímu objevu Božího plánu s lidskou láskou v jistotě, že jediné a skutečné dobro lidské osoby spočívá v naplňování tohoto božského plánu.“⁵⁶

Myslíme, že právě v tomto okamžiku je důležité podívat se na prožívané těžkosti ne izolovaně, ale v širším kontextu celého povolání člověka resp. manželů ke svatosti. Ježíš mluví o „úzké cestě“, sv. Jan od Kříže o „výstupu na horu“. I církevní dokumenty v tomto bodě velmi často používají slovo „cesta“. Přirovnání k cestě, a zvláště k té do hor, je velmi výstižné, jak v kontextu celého povolání manželů, tak v oblasti odpovědného rodičovství. Vysokohorská túra s sebou nese mnohá nebezpečí, stojí nás spoustu sil, mohou přijít i pády, bloudění a chvíle, kdy si člověk říká, že byl blázen, když se na takovou cestu vůbec vydal. Možná přijde i pokušení vrátit se nebo změnit cíl – není přeci nutné vystoupat až na vrchol, je možné zůstat v příjemném údolí... „Vykoupení však není automatické. Je svobodné, je *cestou* v dějinách, procházející křížem – Kristovým křížem, který umožňuje náš kříž a přeměňuje ho na cestu vykoupení. Křesťan zjišťuje, že je hříšníkem, každý den uznává svůj hřích v mnohých oblastech lidského života, i v oblasti sexuality... Ježíšova výzva nemá odsoudit člověka hříšníka nebo ho odradit tím, že mu předkládá ideál, který by byl lidskými silami

⁵⁴ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 33.

⁵⁵ PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 3.

⁵⁶ JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005, str. 540.

nedosažitelný. Naopak, má mu připomenout velikost jeho povolání a za pomoci milosti mu nabídnout možnost, *aby se vydal na cestu*.⁵⁷

Pokud se vrátíme k přirovnání k cestě do hor, je důležité, že právě skrze svátost manželství nám Bůh dává potřebnou sílu a milost, abychom na vrchol došli. Encyklika *Humanae vitae* připomíná sílu, kterou mohou manželé čerpat z eucharistie, a odpuštění a uzdravení, které přináší svátost smíření.⁵⁸ Nejsme odsouzeni k tomu, abychom zůstali v údolí, protože na to, aby vystoupali až na vrchol, mají jen někteří. Cesta každého páru je jiná a přece všem Bůh nabízí svoji pomoc, aby mohli dosáhnout cíle.

„Člověk poznává, miluje a uvádí ve skutek mravní dobro podle stupně svého vlastního růstu. Také manželé jsou ve svém mravním životě povoláni na neustálou *cestu růstu*. Vede je upřímná, hledající touha stále lépe poznávat hodnoty, chráněné a rozvíjené Božím zákonem, i čestná a pohotová vůle uskutečňovat tyto hodnoty při svých konkrétních rozhodnutích. Přece však nemohou pokládat zákon za pouhý ideál, kterého se má dosáhnout jednou v budoucnosti, ale musí ho pokládat za Kristův příkaz a snažit se překonávat ze všech sil těžkosti. Proto se nesmí takzvaný ‘zákon graduality’ neboli postupného vývoje chápat jako ‘gradualita (tj. odstupňování) zákona’, jako by byly v Božím zákoně různé stupně a druhy přikázání, rozdílné podle lidí a situací. Všichni manželé jsou podle Božího plánu povoláni ke svatosti v manželství a toto vznešené povolání se uskutečňuje v té míře, v jaké je lidská osoba schopna odpovídat na Boží přikázání a důvěřuje s jasnou myslí v Boží milost a v oporu vlastní vůle.“⁵⁹

Jako ti, kteří páry na této cestě doprovází (jako lektori PPR jsme jedni z nich), bychom se měli zamýšlet nad tím, jakou konkrétní pomoc je třeba nabídnout. Myslím, že tou základní pomocí je mít odvalu ukazovat správný směr. S odvahou ukázat, kde leží cíl a pomáhat hledat schůdné cesty. Dodat odvalu, když docházejí síly. Být trpěliví, pokud se ti, které doprovázíme, rozhodnou zvolit jinou cestu...

Myslíme, že nejhorší pro mnohé páry je zmatek ohledně cíle cesty a „nabídka“ různých, často protichůdných, rad a kompromisů, se kterou se bohužel často i u jednotlivých členů církve mohou setkat, pokud hledají pomoc. Pro manžele je těžké rozhodnout se a vydat se na cestu, která je náročná a obtížná, když je od ní zrazují i mnozí, kterým důvěřují. Potřebují jistotu, že se do tohoto „bláznovství“ nepouštějí zbytečně. Proto Pavel VI. vyzývá zvláště

⁵⁷ srv. L. MELINA, *Kultúra rodiny, reč lásky*, Don Bosco, Bratislava 2014, str. 76. (zdůraznění vlastní)

⁵⁸ Nemáme vůbec v úmyslu zamlčovat obtíže, mnohdy značné, s nimiž se mohou křesťanští manželé v životě potýkat... Ať se tedy manželé ujmou svého náročného úkolu posilování vírou a nadějí, která neklame, protože Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha svatého, který nám byl dán. Ať se vytrvale modlí za Boží pomoc, a zvláště ať čerpají milost a lásku z věčného pramene eucharistie. A jestliže se dosud nevymanili z hříchu, ať neklesají na mysli, ale ať se pokorně a vytrvale utíkají k Božimu milosrdenství, které je štědře udělováno ve svátosti pokání. PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 25

⁵⁹ JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996, čl. 34. (zdůraznění vlastní)

kněze (ale myslíme, že je možné to vztáhnout na všechny, kdo páry doprovází), aby byli jednotní v předávání toho, co církve o manželství a odpovědném rodičovství učí: „Promlouvejte s naprostou důvěrou, milovaní synové, přesvědčení o tom, že Svatý Duch Boží, který pomáhá učitelskému úřadu církve předkládat správné učení, bude také osvětlovat srdce věřících a vyzývat je k souhlasu s ním.“⁶⁰

Závěr: Učení církve jako „připomenutí pravdy o člověku“

„Víra a křesťanská etika nechťejí lásku potlačit, ale chtějí, aby byla silná, zdravá a svobodná. Právě to je smyslem desatera přikázání, které nepředstavuje dlouhou řadu „NE“, nýbrž jediné velké „ANO“ lásce a životu.“⁶¹

Přáli bychom si, aby mladí lidé měli dobrou formaci, včetně kvalitní výchovy ke vztahům. Často bohužel na kurz PPR přicházejí páry, u kterých tato formace ve velké míře chybí. Ve velmi omezeném čase se tak snažíme alespoň položit základy, na kterých se dá stavět, pokud mluvíme o správně chápaném odpovědném rodičovství. Protože metoda samotná, bez pochopení širších souvislostí Božího plánu s člověkem a bez správné motivace, proč se vydat touto cestou, nestačí. Kurzy PPR potřebují navazovat na určité základy, na porozumění Božímu plánu a povolání k lásce. Nakolik je to z časových důvodů možné, mnozí lektoři se proto zapojují do příprav na manželství a biřmování nebo přednášek pro mladé lidi, abychom pomáhali tyto základy budovat. Je potřebné stále hledat způsoby, jak mladým lidem toto krásné a hluboké učení církve zpřístupnit a jak jim dodat odvalu, aby se nebáli vydat se po této cestě životem. Jen tak pochopí, že křesťanství není hromadou zákazů a příkazů (zvláště v oblasti sexuality), ale nabídkou, jak prožít krásný a naplněný život... i když se při „stoupání do hor“ možná někdy důkladně zapotí.

„Křesťanství, katolictví, není hromadou zákazů, ale pozitivní alternativou. Je velmi důležité toto povědomí nově nahlédnout, neboť v dnešní době téměř vymizelo. Slyšeli jsme mnoho o tom, co není povoleno, ale nyní je zapotřebí říci: My ale můžeme nabídnout pozitivní ideje – muž a žena jsou určeni jeden pro druhého...“⁶²

⁶⁰ PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014, čl. 29

⁶¹ BENEDIKT XVI., *Myšlenky o rodině*, Paulínky, Praha 2010, str. 116.

⁶² BENEDIKT XVI., *Myšlenky o rodině*, Paulínky, Praha 2010, str. 110.

Seznam literatury a pramenů:

- BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, Paulínky, Praha 2006.
- BENEDIKT XVI., *Myšlenky o rodině*, Paulínky, Praha 2010.
- Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona, ekumenický překlad*, Česká katolická charita, Praha 1987.
- Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.
- JAN PAVEL II., *List rodinám Gratissimam sane*, Česká biskupská konference, Praha 1994.
- JAN PAVEL II., *Familiaris consortio*, Zvon, Praha 1996.
- JAN PAVEL II., *Mullieris dignitatem*, Zvon, Praha 1992.
- JAN PAVEL II., *Redemptor hominis*, Zvon, Praha 1996.
- JAN PAVEL II., *Teologie těla*, Paulínky, Praha 2005.
- KIPPLEY, J. F., *Manželství je natrvalo*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 2001
- MELINA, L., *Kultúra rodiny, reč lásky*, Don Bosco, Bratislava 2014.
- PAVEL VI., *Humanae vitae*, Cesta, Brno 2014.
- SKOČOVSKÝ, K., *Katolická církev & antikoncepce*, Liga pár páru ČR, 2012.
- STAUDTOVI, O. & S., *Tvořivá zdrženlivost*, Liga pár páru ČR, 2002
- Snoubenecká setkání v rodině*, <http://snoubenci.ascczech.cz/>